

25.10.2005

KONKURSSIVELALLISTEN NEUVONTA JA OHJAUS

Konkurssiasiain neuvottelukunta suosittelee, että pesänhoitaja heti konkurssin alettua selostaa konkurssivelalliselle konkurssimenettelyn kulun ja antaa hänelle seuraavan esitteen velallisen oikeuksista ja velvollisuuksista.

Helsingissä 25. päivänä lokakuuta 2005

Kari Harju
puheenjohtaja

Petri Hirsimaa
sihteeri

Kun tuomioistuin on asettanut velallisen konkurssiin, konkurssivelallisen omaisuus realisoidaan ja saadut varat käytetään velkojen maksuun. Omaisuuden realisoinnista ja velkojen maksamisesta huolehtii pesänhoitaja.

Velallinen on velvollinen avustamaan pesänhoitajaa, jotta konkurssivelallisen omaisuudesta ja veloista voidaan laatia pesäluettelo. Pesäluettelon vahvistaa oikeaksi pesänhoitajan määräämä henkilö. Jos pesänhoitaja tarvitsee muuta apua tehtäviensä hoitamiseksi, pesänhoitaja ottaa yhteyttä velalliseen.

Velkojat tekevät konkurssipesää koskevat keskeiset päätökset. Velallinen saa olla mukana päätöksiä tehtäessä ja saa pesänhoitajalta etukäteen tiedon asioiden käsittelystä. Velallinen saa muutenkin pesänhoitajalta tietoja konkurssista.

Seuraavissa jaksoissa käsitellään lähemmin velallisen asemaa konkurssissa.

Konkurssiasiamiehen tehtävänä on valvoa pesänhoitajien toimintaa. Lisätietoja konkurssiasioista löytyy muun muassa Konkurssiasiamiehen toimiston internetsivuilta osoitteesta www.konkurssiasiamies.fi.

Sisällysluettelo

- 1) Kuka on velallinen
- 2) Velallisen tiedonsaanti- ja osallistumisoikeus
- 3) Velallisen toimeentulo
  - 3.1. Oikeus avustukseen
  - 3.2. Oikeus kulukorvauksiin
  - 3.3. Erimielisyys avustuksesta tai kulukorvauksesta
- 4) Velallisen myötävaikutus- ja tiedonantovelvollisuus
- 5) Velallisen postin käsittely
- 6) Velallisen toimimiskelpoisuuden rajoitukset
- 7) Pesäluettelon vahvistaminen
- 8) Velallisen omaisuuteen tai henkilöön kohdistuvat turvaamistoimenpiteet
- 9) Pakkokeinot velallista kohtaan
- 10) Velallisen oikeus jatkaa oikeudenkäyntiä
- 11) Velallisen oikeus riitauttaa velkojien saatavia
- 12) Velallisen oikeus moittia velkojien päätöstä
- 13) Velallisen oikeus vahingonkorvaukseen ja velallisen vahingonkorvausvastuu

1. Kuka on velallinen

Velallisena tässä ohjeessa pidetään konkurssiin asetettua luonnollista henkilöä, osakeyhtiön ja osuuskunnan hallituksen jäsentä ja toimitusjohtajaa, kommandiittiyhtiön vastuunalaista yhtiömiestä, avoimen yhtiön yhtiömiestä ja yhdistyksen hallituksen jäsentä. Samoin velallisena pidetään henkilöä, joka on ollut edellä tarkoitettussa asemassa konkurssihakemuksen tekemistä edeltäneen vuoden aikana.

Tuomioistuin voi määrätä, että velallista koskevia säännöksiä sovelletaan myös muuhun henkilöön. Määräystä voi vaatia pesänhoitaja tai velkoja. Tuomioistuin ilmoittaa vaatimuksesta tällaiselle henkilölle, joka voi esittää oman näkemyksensä asiasta.

Velalliseksi voidaan määrätä henkilö, joka on toiminut yhteisön johtotehtävissä aikaisemmin kuin konkurssihakemusta edeltäneen vuoden aikana. Näin voidaan menetellä esimerkiksi, jos yhtiöllä ei ole ollut viimeisen vuoden aikana hallitusta eikä toimitusjohtajaa tai yhteisön hallitus on kokonaan vaihtunut. Jos velallinen on luonnollinen henkilö, velalliseksi voidaan hänen lisäkseen vaatia sitä, joka on tosiasiallisesti johtanut velallisen elinkeinotoimintaa tai hoitanut velallisen omaisuutta.

2. Velallisen tiedonsaanti- ja osallistumisoikeus

Velallisella on oikeus saada pesänhoitajalta konkurssipesää ja sen hoitoa koskevia tietoja.

Velallinen saa tietoja pesänhoitajalle siirtyneistä konkurssivelallisen asiakirjoista. Pesänhoitaja toimittaa velalliselle aina pesäluettelon, velalliselvityksen ja jakoluetteloehdotuksen sekä vuosiselonteon. Velallinen voi pyynnöstä saada muitakin pesää koskevia tietoja ja konkurssimenettelyn kuluessa valmistuneita pesänhallinnon asiakirjoja.

Velallisella on oikeus osallistua velkojainkokouksiin ja ilmaista oma kantansa käsiteltäviin asioihin, mutta velallisella ei ole äänioikeutta. Pesänhoitaja toimittaa velalliselle kokouskutsun ja tiedon kokouksessa käsiteltävistä asioista. Velkojat voivat päättää konkurssipesän asioista myös kokousta pitämättä. Pesänhoitaja varaa tällöinkin velalliselle tilaisuuden ilmaista kantansa käsiteltävästä asiasta.

Pesänhoitaja voi rajoittaa velallisen tietojensaanti- ja osallistumisoikeutta, jos tällaista rajoitusta voidaan pitää välttämättömänä konkurssipesän tai sivullisen oikeuden tai muun erityisen syyn takia. Velalliselle on kuitenkin annettava nämä tiedot jälkikäteen.

3. Velallisen toimeentulo

3.1. Oikeus avustukseen

Pesänhoitaja voi maksaa luonnollisen henkilön konkurssissa velalliselle ja hänen elatuksensa varassa olevalle konkurssipesän varoista avustusta, jos heidän toimeentulonsa ei ole muuten turvattu. Samoin avustusta voidaan maksaa velallisen asemassa olevalle avoimen yhtiön yhtiömiehelle, kommandiittiyhtiön vastuunalaiselle yhtiömiehelle ja osakeyhtiön johtoon kuuluneelle osakkeenomistajalle, joka on hankkinut yhtiöstä pääasiallisen toimeentulonsa.

Avustusta harkitessaan pesänhoitaja ottaa huomioon velallisen ansaintamahdollisuudet. Velallisen henkilökohtaiset tulot konkurssimenettelyn ajalta eivät kuulu konkurssipesään.

Lähtökohtana avustuksen määrälle pidetään toimeentulotukena maksettavaa rahamäärää (laki toimeentulotuesta 1412/1997). Rahamäärä voi olla tätä suurempi, jos velallinen tarvitsee enemmän varoja esimerkiksi välttämättömiin terveydenhoitomenoihinsa. Pesänhoitaja voi myös sallia velallisen jatkaa asumista konkurssipesään siirtyneessä asunnossa.

Elatuksen tarpeellisuuden ohella avustuksen myöntämiseen vaikuttavat velallisen aktiivisuus pesän selvittämiseksi ja konkurssipesän mahdollisuudet maksaa avustusta. Jollei velallisella ole konkurssipesän selvittämisen vuoksi mahdollisuutta hankkia toimeentuloa muualta, avustusta on yleensä maksettava. Varattomasta konkurssipesästä avustusta ei voida maksaa. Avustusta voidaan myöntää enintään konkurssin alkamista seuraavien kuuden kuukauden ajalta.

3.2. Oikeus kulukorvaukseen

Velalliselle voi syntyä kuluja pesän selvittämiseen liittyvistä tehtävistä. Velallisella on oikeus saada konkurssipesän varoista kohtuullinen korvaus tarpeellisista matka-, ruoka- ja majoittumiskustannuksistaan.

3.3. Erimielisyys avustuksesta tai kulukorvauksesta

Jos velallisen ja pesänhoitajan välillä syntyy erimielisyyttä avustuksen tai kulukorvauksen maksamisesta, velallinen voi saattaa asian käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

4. Velallisen myötävaikutus- ja tiedonantovelvollisuus

Velallisen on myötävaikutettava siihen, että pesänhoitaja voi hoitaa tehtävänsä. Velallisen on ilmoitettava pesänhoitajalle yhteystietonsa ja oltava tarvittaessa pesänhoitajan tavoitettavissa. Kun velallisen henkilökohtainen läsnäolo

esimerkiksi yrityksen toimitiloissa on tarpeen, pesänhoitaja pyytää velallisen paikalle.

Velallisen myötävaikutusvelvollisuus kestää konkurssin päättymiseen asti ja tarvittaessa sen jälkeenkin, jos konkurssissa tarvitaan jälkiselvitystoimenpiteitä. Velallinen voi tiedustella pesänhoitajalta missä määrin ja mihin saakka hänen on oltava pesänhoitajan tavoitettavissa.

Velallisen on huolehdittava siitä, että pesänhoitaja saa pesään kuuluvan omaisuuden ja toimitilat haltuunsa. Velallisen on myös annettava pesänhoitajalle pääsy velallisen tietojärjestelmiin esimerkiksi antamalla tarpeelliset salasanat.

Velallisen on luovutettava konkurssiin asetetun yhtiön (tai muun konkurssivelallisen) kirjanpitoaineisto ja muut liike- ja elinkeinotoimintaan liittyvät asiakirjat pesänhoitajalle. Velallisen on annettava pesänhoitajalle tiedot konkurssivelallisen omaisuudesta ja konkurssisaatavista. Velallisen on annettava pesänhoitajalle muutkin tämän tarvitsemat tiedot.

Velallisen tietojenantovelvollisuus ei rajoitu pesänhoitajan pyytämiin tietoihin, vaan velallisen on annettava oma-aloitteisesti tiedot, jotka velallisen käsityksen mukaan ovat tarpeen pesän selvittämiseksi.

5. Velallisen postin käsittely

Pesänhoitajalla on oikeus ottaa hallintaansa ja avata velalliselle osoitetut, tämän taloudelliseen toimintaan tai konkurssipesän selvittämiseen liittyvät kirje-lähettykset ja muut viestit ja paketit. Muita viestejä ovat sähköiset viestit ja muut sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä toimitetut viestit.

Jos lähetys on henkilökohtainen, pesänhoitaja toimittaa sen velalliselle.

Tarvittaessa pesänhoitaja antaa velallisen ja työntekijöiden ilmoittaa siitä, ettei heidän sähköpostiosoitteensa ole enää käytössä. Heillä on oikeus poistaa omassa käytössään olleet tiedostot, esimerkiksi henkilökohtaiset osoitekirjat.

6. Velallisen toimimiskelpoisuuden rajoitukset

Konkurssissa olevan luonnollisen henkilön kelpoisuutta toimia määrätyissä tehtävissä on rajoitettu. Hän ei esimerkiksi voi toimia osakeyhtiön hallituksen jäsenenä tai toimitusjohtajana. Rajoitus ei koske osakeyhtiön tai muun yhteisön edustajaa.

Velallisen toimimiskelpoisuuden rajoitus kestää konkurssin alkamisesta siihen saakka, kunnes hän on vahvistanut pesäluettelon oikeaksi. Rajoitus voi kuitenkin kestää enintään neljä kuukautta, jollei toimea tai tehtävää koskevassa laissa toisin määrätä.

7. Pesäluettelon vahvistaminen

Velallisen on vahvistettava pesäluettelo allekirjoituksellaan. Pesäluettelon vahvistaminen sisältää vakuutuksen, että pesäluettelon tiedot konkurssivelallisen varoista ja veloista ovat oikeat. Jos näin ei ole, velallisen pitää esittää tai liittää pesäluetteloon tarpeelliseksi katsomansa täydennykset ja oikaisut.

Pesänhoitajan vaatimuksesta velallinen voidaan velvoittaa vahvistamaan pesäluettelo valallaan tai vakuutuksellaan tuomioistuimessa ja antamaan myös muita tietoja pesäluettelo varten.

Rikoslaisissa säädetään rangaistus väärän ja harhaanjohtavan pesäluettelon vahvistamisesta sekä väärrien tai puutteellisten tietojen antamisesta.

8. Velallisen omaisuuden tai henkilöön kohdistuvat turvaamistoimenpiteet

Tuomioistuin voi määrätä kiireellisistä pesän selvittämistä turvaavista toimista jo ennen kuin se päättää velallisen asettamisesta konkurssiin. Tämä edellyttää, että konkurssihakemuksen hyväksymiselle on ilmeiset perusteet.

Tuomioistuin voi määrätä velallisen omaisuutta pantavaksi takavarikkoon tai määrätä muusta omaisuuteen kohdistuvasta turvaamistoimesta, jos on vaara, että velallinen kätkee, hävittää tai luovuttaa omaisuuttaan taikka menettelee muuten velkojien oikeutta vaarantavalla tavalla. Samanlaisia toimia voidaan kohdistaa velallisen liiketoimintaan liittyviin asiakirjoihin, esimerkiksi kirjanpitoaineistoon.

Velallinen voidaan määrätä maastapoistumiskieltoon, jos on todennäköisiä syitä epäillä, että velallinen poistuu maasta ja laiminlyö myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuutensa. Kielto on voimassa enintään siihen saakka, kun velallinen on vahvistanut pesäluettelon oikeaksi. Maastapoistumiskieltoon määrätylle ei voida myöntää passia ja olemassa oleva passi on luovutettava poliisin haltuun kiellon voimassaoloajaksi.

9. Pakkokeinot velallista kohtaan

Konkurssissa käytettäviä pakkokeinoja ovat uhkasakko ja vankeus. Pakkokeinojen käyttö tulee kysymykseen, jos velallinen laiminlyö myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuutensa niin, että pesänhoitaja ei pysty hoitamaan tehtäviään asianmukaisesti tai jos velallinen kieltäytyy vahvistamasta pesäluettelo taikka antamasta tietoja pesäluettelo varten. Pakkokeinoista päättää aina tuomioistuin pesänhoitajan vaatimuksesta. Tuomioistuin kuulee velallista asiassa.

Ensisijaisena pakkokeinona tulee yleensä kysymykseen uhkasakon asettaminen. Jollei velallinen täytä viivytyksettä velvollisuuttaan, hänet tuomitaan uhkasakkoon.

Jos velallinen ei tuomitusta uhkasakosta huolimatta täytä velvollisuuttaan, voidaan hänet määrätä painostusvankeuteen. Silloin kun on ilmeistä, että velallinen niskoittelisi uhkasakosta huolimatta, tuomioistuin voi määrätä hänet suoraan painostusvankeuteen.

Velallista saa pitää vangittuna enintään kuusi kuukautta. Tuomioistuin vapauttaa velallisen painostusvankeudesta, kun hän luopuu niskoittelusta. Vankilassa oleva velallinen voi ilmoittaa niskoittelusta luopumisesta vankilaviranomaiselle.

10. Velallisen oikeus jatkaa oikeudenkäyntiä

Konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta koskevassa oikeudenkäynnissä puhevaltaa käyttää ensisijaisesti pesänhoitaja. Jos pesänhoitaja ei tätä tee, velallinen voi jatkaa tällaista vireillä olevaa oikeudenkäyntiä. Samoin velallinen voi myös nostaa kanteen konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta, jos konkurssipesä on kieltäytynyt sitä tekemästä.

Jos konkurssipesä haluaa tehdä sovinnon, mutta velallinen on toista mieltä, velallinen saa itse nostaa kanteen tai jatkaa oikeudenkäyntiä. Tällöin velallisen on kuitenkin asetettava konkurssipesälle vakuus siitä rahamäärästä, josta konkurssipesä olisi sovinnon tehnyt.

Jos velallinen voittaa oikeudenkäynnin, sen tuottama voitto tai hyöty kuuluu konkurssipesään. Velallisella on kuitenkin oikeus saada itselleen vastapuolelta tuomioistuimen määräämä korvaus oikeudenkäyntikuluista.

11. Velallisen oikeus riitauttaa velkojien saatavia

Konkurssissa vahvistetaan jakoluettelo, jonka mukaan velkojat saavat konkurssipesästä suorituksen saatavilleen. Jakoluettelo varten velkojat ilmoittavat saatavansa pesänhoitajalle.

Pesänhoitajalla on velvollisuus riitauttaa saatavat, jotka velkojat ovat ilmoittaneet perusteettomasti tai virheellisesti. Pesänhoitajan pyynnöstä velallisen on avustettava pesänhoitajaa saatavien selvittämisessä.

Myös velallisella on oikeus riitauttaa pesänhoitajan laatimaan jakoluetteloehdotukseen merkitty saatava tai etuoikeus. Velallisen on yksilöitävä, mitä saatavaa tai etuoikeutta hänen riitautuksensa koskee ja perusteltava riitautuksensa. Riitautus on tehtävä kirjallisesti ja toimitettava pesänhoitajalle kuukauden kuluessa jakoluetteloehdotuksen valmistumispäivästä.

Riitautukset ratkaisee tuomioistuin.

12. Velallisen oikeus moittia velkojien päätöstä

Tuomioistuin voi velallisen tai velkojan hakemuksesta kumota velkojien päätöksen tai muuttaa sitä, jos se on asian laadun vuoksi mahdollista. Muuttaminen tai kumoaminen tulevat kyseeseen menettelyssä tapahtuneen virheen tai päätöksen sisällön takia.

Menettelyvirheestä on kyse, kun päätös ei ole syntynyt oikeassa järjestyksessä. Hakijan on osoitettava, että virhe on vaikuttanut velkojien päätöksen sisältöön tai menettelyvirhettä voidaan pitää muuten merkittävänä.

Päätös voidaan kumota tai muuttaa myös, jos se on omiaan tuottamaan velkojalle tai jollekulle muulle epäoikeutettua etua tai se on velkojaa tai velallista kohtaan ilmeisen kohtuuton.

13. Velallisen oikeus vahingonkorvaukseen ja velallisen vahingonkorvausvastuu

Velallisella voi olla oikeus vahingonkorvaukseen, jos pesänhoitaja tahallaan tai huolimattomuudellaan aiheuttaa vahinkoa velalliselle. Myös konkurssivelkoja voi olla vahingonkorvausvelvollinen velalliselle tahallaan tai törkeästä tuottamuksesta konkurssimenettelyssä aiheuttamastaan vahingosta.

Velallinen on itse velvollinen korvaamaan konkurssipesälle tai velkojalle aiheuttamansa vahingon, jos hän olennaisesti laiminlyö velvollisuutensa myötävaikuttaa pesän selvittämiseen.